

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการปรับตัวทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการภาคภาษาอังกฤษ

ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

The Development of a Causal Relationship Model of Adaptations to Study for Lower Secondary School Students in English Program

ชื่อนักวิจัย

วิสุทธิ์ กล้าหาญ

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

พ.ศ. 2552

ประเภทของงานวิจัย

อื่นๆ

คำสำคัญ

การปรับตัวทางการเรียน

ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

นักเรียนในโครงการภาคภาษาอังกฤษ ที่ประสบผลสำเร็จในการเรียนเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวได้ดีในการเรียนกับครูชาวต่างชาติ โดยปัจจุบัน ยังไม่มีงานวิจัยที่เน้นหนักทางด้านพฤติกรรมปรับตัวของนักเรียนที่จะส่งผลให้ตนเองเรียนในภาคภาษาอังกฤษได้ตลอดหลักสูตร ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่ออธิบายปัจจัยในเชิงสาเหตุของการปรับตัวของนักเรียนในโครงการภาคภาษาอังกฤษโดยใช้ทฤษฎีการปรับตัวของ รอย (Roy Adaptation Theory) ประกอบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อม หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีการปรับตัวอย่างเหมาะสมต่อไป โดยศึกษากับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีอายุระหว่าง 12 -14 ปี ซึ่งเป็นช่วงระยะเข้าสู่วัยรุ่นและได้ผ่านการเรียนในโครงการภาคภาษาอังกฤษมาแล้ว 1 ปีการศึกษา และต้องมีการปรับตัวพฤติกรรมอย่างมาก ปัจจัยทางด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นดังกล่าวน่าจะมีสาเหตุที่ทำให้นักเรียนในโครงการภาคภาษาอังกฤษ แต่ละคนปรับตัวได้แตกต่างกันไป ดังนั้นในการวิจัยในครั้งนี้ จึงต้องการศึกษาโดยมีคำถามในการวิจัยว่าตัวแปรใดบ้างที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการปรับตัวของนักเรียนในโครงการภาคภาษาอังกฤษ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโครงการภาคภาษาอังกฤษ
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีผลต่อการปรับตัวทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโครงการภาคภาษาอังกฤษที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีการวิจัย

ประชากร

ประชากรในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการเรียนการสอนภาคภาษาอังกฤษทั่วประเทศ จำนวน 50 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 1,497 คน (สำนักพัฒนานวัตกรรมการศึกษา, 2548)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจัดการเรียนการสอนภาคภาษาอังกฤษทั่วประเทศ การประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างนั้น จากองค์ประกอบตามกฎความชัดเจน (Rule of Thumb) ของชูเมคเกอร์ และคณะ (Shumacker & Lomax, 1996) เสนอว่างานวิจัยที่ใช้โมเดลรีเกรสชัน ควรกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างประมาณ 20 คน ต่อหนึ่งตัวแปร ในการวิจัยครั้งนี้ มีตัวแปรที่ศึกษา จำนวน 20 ตัวแปร การประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ประมาณ 400 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องพิจารณาความซับซ้อนของโมเดลที่ใช้ในการวิจัยด้วย ถ้าโมเดลมีความซับซ้อนมากต้องเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างให้ใหญ่ยิ่งขึ้น (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542: 311) ดังนั้นการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงปรับขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 450 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบวัด ทั้งหมด 5 ฉบับ ได้แก่ แบบวัดการปรับตัวทางการเรียน แบบวัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียน แบบวัดแรงจูงใจในการเรียน แบบวัดความสามารถในการฟื้นฟูอุปสรรค และแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบวัดทางไปรษณีย์ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโครงการภาคภาษาอังกฤษให้ช่วยชี้แจงนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและความสำคัญของการตอบแบบวัดตามความเป็นจริง และขอความอนุเคราะห์ส่งคืนผู้วิจัย โดยเร็วที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

กำหนดแนวทางในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้ทราบลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และลักษณะการแจกแจงของตัวแปร โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง

2. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการปรับตัวทางการเรียน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สันเพื่อให้ได้เมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์โมเดลลิสเรล (LISREL Model)

3. ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้าง ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้โปรแกรมลิสเรล 8.72 (LISREL Model 8.72) ประมาณค่าพารามิเตอร์โดยวิธีโลคัลลิฮูดสูงสุด (Maximum Likelihood) (Joreskog & Sorbom, 1989: 16)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการปรับตัวทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการภาคภาษาอังกฤษ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ค่าไค - แสควร์ มีค่าเท่ากับ 111.19 โดยมีค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.37 ท้องศาอิสระ (df) 107 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.97 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.95 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.033 ดัชนีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.0096 กราฟคิวพล็อตมีความชันมากกว่าเส้นทแยงมุม มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.11 ซึ่งไม่เกินเกณฑ์มาตรฐาน (2.00) สำหรับค่าความเที่ยงในการวัดตัวแปรสังเกตได้ความสามารถในการเขียนค่าสูงสุดคือ 0.74 และค่าสัมประสิทธิ์ การพยากรณ์ของตัวแปรตามคือความสามารถในการฟังคำอุปสรรคและการปรับตัวทางการเรียน มีค่าเท่ากับ 0.86 และ 0.87 แสดงว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการปรับตัวทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการภาคภาษาอังกฤษ สามารถอธิบายความสามารถในการฟังคำอุปสรรคและการปรับตัวทางการเรียน ได้ร้อยละ 86 และ 87 ตามลำดับ

ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อ ตัวแปรการปรับตัวทางการเรียน พบว่า ตัวแปรความสามารถในการฟังคำอุปสรรค มีค่าอิทธิพลรวมสูงสุดคือ 0.93 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนที่มีความสามารถในการฟังคำอุปสรรคสูง มีแนวโน้มที่จะปรับตัวทางการเรียนภาคภาษาอังกฤษได้ดี ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการปรับตัวทางการเรียนผ่านความสามารถในการฟังคำอุปสรรคสูงสุดได้แก่ แรงจูงใจในการเรียน มีค่าอิทธิพลรวม 0.55 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมาได้แก่ ตัวแปรสิ่งแวดล้อมทางการเรียน มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.31 มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .01 ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียนมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.15 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรความสามารถในการฟังคำอุปสรรคพบว่า ตัวแปรแรงจูงใจในการเรียนมีค่าอิทธิพลรวมสูงสุดคือ 0.55 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นอิทธิพลทางตรงมีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.55 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนที่มีแรงจูงใจในการเรียนสูงจะมีแนวโน้มที่จะมีความสามารถในการฟังคำอุปสรรคทางการเรียนได้สูงเช่นกัน รองลงมาได้แก่ ตัวแปรสิ่งแวดล้อมทางการเรียนมีค่าอิทธิพลรวม 0.33 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นอิทธิพลทางตรงมีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.55 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปร การรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียนมีค่าขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.16 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.16 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปว่า การปรับตัวทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการภาคภาษาอังกฤษได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปร ความสามารถในการฟังคำอุปสรรค ซึ่งมีค่าอิทธิพลทางตรงสูงสุดมีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.93 มีนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ .01 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการปรับตัวทางการเรียนโดยผ่านตัวแปรความสามารถในการฟังคำอุปสรรค ที่มีค่าอิทธิพลสูงสุดได้แก่ แรงจูงใจในการเรียน มีค่าขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.51 แสดงว่านักเรียน ที่มีแรงจูงใจในการเรียนดี มีแนวโน้มที่จะสามารถในการ

ฟันผ่าอุปสรรคได้ดี และส่งผลให้ปรับตัวทางการเรียนภาคภาษาอังกฤษได้ดี รองลงมาได้แก่สิ่งแวดล้อมทางการเรียน มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.31 มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .01 และตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียนในการเรียนมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.15 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ความสามารถในการฟันผ่าอุปสรรค เป็นตัวแปรคั่นกลางที่ได้รับอิทธิพลจากตัวแปร แรงจูงใจในการเรียน สิ่งแวดล้อมทางการเรียน และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียน

เมื่อพิจารณาดารามเมตริกสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง มีค่าเป็นบวกทั้งหมด โดยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง ความสามารถในการฟันผ่าอุปสรรคกับการปรับตัวทางการเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด เท่ากับ 0.94 รองลงมาได้แก่ แรงจูงใจในการเรียน กับ ความสามารถในการฟันผ่าอุปสรรค มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.85 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการเรียน กับการปรับตัวทางการเรียน มีค่าเท่ากับ 0.80 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่าง สิ่งแวดล้อมทางการเรียนกับความสามารถในการฟันผ่าอุปสรรค มีค่าเท่ากับ 0.68 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางการเรียนกับการปรับตัวทางการเรียนมีค่าเท่ากับ 0.65 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แรงจูงใจในการเรียนกับสิ่งแวดล้อมทางการเรียนมีค่าเท่ากับ 0.60

จากผลการคำนวณโมเดลสมมติฐานดังกล่าว จะเห็นว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการปรับตัวทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.11 ซึ่งไม่เกินมาตรฐาน (2.00) จึงเป็นโมเดลที่เหมาะสมและสามารถที่จะอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการปรับตัวทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการภาคภาษาอังกฤษ

📁 อภิปรายผล

1) อิทธิพลของความสามารถในการฟันผ่าอุปสรรคต่อการปรับตัวทางการเรียน

จากการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการปรับตัวทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการภาคภาษาอังกฤษพบว่า ความสามารถในการฟันผ่าอุปสรรคมีอิทธิพลทางตรงต่อการปรับตัวทางการเรียน ทั้งนี้เพราะความสามารถในการฟันผ่าอุปสรรคเป็นกลไกการควบคุมสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบกับตัวนักเรียน โดยผ่านกระบวนการรับรู้ที่จะเลือกและจดจำสิ่งที่เข้ามากระทบ เกิดการเรียนรู้และหยั่งรู้เพื่อการตัดสินใจแก้ปัญหา และเลือกวิธีที่จะตอบสนองต่ออุปสรรคนั้นอย่างรอบคอบ เลือกรูปแบบการตอบสนองที่ถูกต้อง (Roy,1984) นักเรียนที่สามารถปรับตัวทางการเรียนได้ดี ต้องมองว่าอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในการเรียนเช่น สภาพแวดล้อมในการเรียนต่างๆ ความตั้งใจในการเรียน ความคาดหวังของผู้ปกครอง เป็นการท้าทายความสามารถของนักเรียนในการรับรู้ถึงต้นเหตุของปัญหาต่างๆ ที่พบในการเรียนโดยเชื่อว่าตนเองสามารถควบคุมสถานการณ์นั้นได้ สามารถรับผิดชอบต่อปัญหาของตนต่อปัญหาได้และมองว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทาย ทำให้เกิดโอกาสที่ดี และมีหนทางไปสู่ความสำเร็จ มีความรู้สึกถึงความต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น ความรู้สึกเป็นอิสระในตนเอง ความทะเยอทะยานในการเรียน ความกระตือรือร้นที่จะประสบผลสำเร็จ ความภูมิใจในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นอย่างสูง (Paul G. Stoltz,1997; อรพินท์ ตรีโต ,2546 ; ชวนจิตร ธุระทอง, 2544)

2) ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการปรับตัวทางการเรียนผ่านความสามารถในการฟันผ่าอุปสรรค จากการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการปรับตัวทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการภาคภาษาอังกฤษ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการปรับตัวทางการเรียน ผ่านความสามารถในการฟันผ่าอุปสรรค ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางการเรียน แรงจูงใจในการเรียน และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียน ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวทางการเรียนสูงสุดคือ แรงจูงใจในการเรียน ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจเป็นกระบวนการต่างๆ ภายในที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดพลังและทิศทาง เป็นตัวกระตุ้นและชี้นำพฤติกรรมในหลายๆ ด้าน เป็นสิ่งเร้าแฝงที่อยู่ภายในตัวนักเรียนเอง (Roy,1984) ทำให้นักเรียนสามารถปรับตัวทางการเรียนได้เป็นอย่างดี

และยังช่วยสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนอีกด้วย มีความกระตือรือร้น รับผิดชอบในการเรียน (Reeve, 1996: 2) ลักษณะเด่นของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง คือ มีความทะเยอทะยาน มีความเพียรพยายามไปสู่สถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้น มีความคาดหวังในระดับสูง มีความอดทนในการทำงานที่ยากได้เป็นเวลานาน ตระหนักถึงความสำคัญของเวลาที่ล่วงเลยไปทุกขณะ คำนึงถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต ต้องการงานเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น มีความมุ่งมั่นและตั้งใจทำงานอยู่จนแล้วเสร็จ (Clerk, 1987: 87 ; Kingsley, 1955: 939; Hermans, 1970: 354-355) นักเรียนที่เรียนดีมีแรงจูงใจ และความรับผิดชอบที่จะเรียนมากกว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูงจะมีลักษณะมีแรงจูงใจสูง มีความรับผิดชอบ สามารถปรับตัวทางการเรียนได้ดี

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. ครูในโครงการภาคภาษาอังกฤษ ควรนำแบบวัดความสามารถในการฟังอ่านไปใช้วัดความสามารถในการฟังอ่านอุปสรรค เพื่อให้ทราบว่านักเรียนในโครงการภาคภาษาอังกฤษมีความสามารถในการฟังอ่านอุปสรรคในลักษณะใด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการฟังอ่านอุปสรรคของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนที่มีความสามารถในการฟังอ่านอุปสรรคมาก จะสามารถปรับตัวทางการเรียนได้ดี และครูในโครงการภาคภาษาอังกฤษควรศึกษาและทำความเข้าใจองค์ประกอบของความสามารถในการฟังอ่านอุปสรรค เพราะนักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการฟังอ่านอุปสรรคแตกต่างกัน ทำให้มีผลต่อการปรับตัวทางการเรียนที่แตกต่างกัน

2. ผลการวิจัยพบว่า สิ่งแวดล้อมทางการเรียน แรงจูงใจในการเรียน การรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียน เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการฟังอ่านอุปสรรคและการปรับตัวทางการเรียนของผู้เรียนในโครงการภาคภาษาอังกฤษ ดังนั้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในโครงการภาคภาษาอังกฤษประสบผลสำเร็จสูงสุด ครูหรือผู้เกี่ยวข้อง ควรตระหนักถึงตัวแปรเหล่านี้เป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการปรับตัว ในตัวแปรที่ผู้วิจัยยังไม่ได้ศึกษา เช่น เจตคติในการเรียนภาคภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทัศนคติของผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรในโมเดลทั้งหมดอธิบายได้ 87% จึงน่าจะมีตัวแปรอื่นๆ ที่เป็นสาเหตุอีก

2. ควรมีการนำโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการปรับตัวทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการภาคภาษาอังกฤษไปพัฒนาใช้กับประชากรกลุ่มอื่นๆ เพื่อตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดล

3. ควรมีการศึกษาประเด็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการเรียนการสอนในโครงการภาคภาษาอังกฤษ เป็นต้น เนื่องจากงานวิจัยนี้ไม่ได้มีการศึกษาเจาะลึกในแต่ละด้าน